

Här möts forn tid med nu tid

David Andersson håller på att ta fram den gamla trappan upp till prästgården.

Bli medlem i Kils hembygdsförening

Medlemsavgift: 100 kr, Familjeavgift: 150 kronor

Postgiro 17 26 61-1

I medlemsavgiften för 2013 ingår skriften

Priset för övriga är 50 kr st

Besök vår hemsida

www.hembygd.se/narkes-kil

Berättelser

Förr och Nu i Närkes Kil

Nr 8

Bildkälla: Örebro stadsarkiv

Kils hembygdsförening

2012

Från redaktionen

Här är nummer 8. Liksom de tidigare skrifterna i serien Berättelser För och Nu i Närkes Kil så har denna tillkommit genom många kilsbors bidrag. Liksom tidigare år delar vi med oss av egna erfarenheter och av material från oss själva och det som våra förfäder lämnat vidare.

I denna skrift får vi läsa om Blacksta. Många från när och fjärran har bidragit med pusselbitar i skriften stora väv. Tack ska ni ha allesammans.

Redaktör och ansvarig utgivare Kerstin Möller

Tfn till Kerstin 019—28 20 65

e-post till Kils hembygdsförening:

kjell@brunnstorp.se

Idén med skriften är att genom att sprida berättelser om dåtid och nutid, bidra till att ge mening och sammanhang i vår bygd i vår tid. Några har starka rötter sedan många generationer, andra är nyinflyttade och åter andra på tillfälligt besök.

Alla lika värdefulla

Fotot på framsidan, från 1942, av Kils kyrka kommer från Örebros stadsarkiv.

Tryckt av Närketryck, Hallsberg 2012

Här, genom Blacksta går ingen bussförbindelse och jag, vet inte om det går någon förbi Frösvidal. Det är viktigt för att få bygden att leva att det finns skola och annan service som post och affär. Allt det behövs som förutsättning för att det ska kunna bo folk i Kil, säger Peter. När vi är inne på framtiden nämner Peter Gun-Britt Jonsson från Rånnestaängen och framhåller betydelsen av hennes arbete med "Sätt Kil på kartan".

Tidigare nummer av skriften

Nr	År	Ur innehållet
1	2005	Blandat innehåll: TV-masten, jordbruk i förändring, minnen från 2:a världskriget, Jakten i Ramshyttan
2	2006	Tema mjölk och Algutstorp
3	2007	Falla, Skogsarbete, Handlarn, Årsvisa
4	2008	Frötorp, Barndomsminnen, Wahlfisken
5	2009	Blackstahyttan, Lockhytte-Pelle
6	2010	Skogsplantering, Bo Sundström och Viola Ohlsson född Isaksson
7	2011	Bränder och borgarbrandkåren, Hålahult, och Stygga gossar

Kom gärna med uppslag och berättelser till kommande nummer

Klockhammars Samfällighetsförenings arbete med många olika aktiviteter och egen hemsida. Andra exempel är trivselträffar vid Svansjön under sommaren. Missionsförsamlingens gospelkör. Stiftelsen Kils församlingshems valborgs- och midsommarfirande. Träffar i de olika föreningarna med i många fall närproducerat och hemlagat.

Vi vill också lyfta fram det arbete för bygdens framtid som börjat spira genom arbetsgruppen "Sätt Kil på kartan". Där har många goda krafter samlats och fler kan det bli. Entusiaster från Klockargårdsföreningen, Kils sportklubb, Svansjön, Klockhammars Tomtägarförening, Kilshembygdsförening och enskilda verkar för fler bostäder, kommunikationer och service. Konkreta exempel på detta arbete över föreningsgränserna är hemvändardagen 2011, Skylten välkommen till Kil m.m. Niklas Hasselwander som startat Närkes Kils Facebook sida och uppvaktning av olika myndigheter för ökad trafiksäkerhet är en av dem.

Foto: av Pernilla Sundin på Kjell och Kerstin Möller vid kolmilan år 2009.

Peter Einarsson om nyinflyttning och "Sätt Kil på kartan".

Vid intervjun med Peter Einarsson om livet i Blacksta sa han att han tycker att det är spännande att få fler folk till Blacksta. Nyinflyttningen för också med sig småföretagande. Det är många som driver mindre företag och Peter ser gärna att det kommer fler.

Innehållsförteckning

Berättelse om och delvis av berättaren Arne Carlsson i Dammsäter	4
Tema Blacksta	7
Intervju med Peter Einarsson	34
Intervju med Jon Pettersson	36
Intervju med Stig Karlsson	39
Fakta om Charolais	42
Intervju med Yngve Einarsson	44
Årets julby 1998	45
Intervju med Irene och Bosse Wallin	46
Arbetsbyten och gemensamma projekt	49
Universitetet i Frösvidal	53
Om en fin gammal klänning	56
Lite smått och gott från hembygdsföreningen	58
Stina Eriksson—Kils spänstflicka	59
Många ideella krafter bidrar till hembygden	65
Tidigare nummer av skriften	67

Berättelse om och delvis av berättaren Arne Carlsson i Dammsäter

Vi ser för oss om den gosse som föddes på 1920-talet och växte upp i det lilla huset mitt emot Vedlunds handel med mamma Elsa och moster Svea. Det var enkla förhållanden och inte tal om köpta leksaker. Arne berättade, hösten 2003, att han lekte med tallkottar.

Vi ser Arne som skolpojke i Kils kyrkskola. En gång när vi talade om rast i skolan sa Arne att de mest var ute på rasten när han gick i skolan, men på vintern hade vi ringleksaker inne i skolan när vi inte kunde gå ut. Det var vanligt att skolbarn fick hjälpa skolpersonalen med lite av varje. Ett sånt uppdrag kunde vara att bära in ved. Vi bar in ved till klockaren. Det var Birger Åberg och jag, sa Arne. Det fanns en utbyggnad på Klockargården som kallades för matsäcken. Vi fick slänga in veden där. Matsäcken revs andra året Arne gick i skolan dvs. 1931.

Vi ser också drängen på 12-13 år med dryga arbetsuppgifter, ibland var det bra och ibland slet han ont.

Arne berättade, en kväll i april 2008 om det militära. Jag låg inne 535 dagar i streck. Det var 15 månader och sen i ytterligare 80 dagar. När jag gjorde rekryten fick vi gå till Lockhyttan och ha skarpskjutning vid Hyttebacken. När kriget börja ta slut jag låg uppe i Dalarna mot norska gränsen. En gång var det en norrman och jag. Vi stod vid på en höjd vid gränsen och såg när tyskarna kom och brände upp hans hem på andra sidan. Vi trodde att tyskarna skulle gå in i Sverige. Det blev som ett himmelrike när freden kom.

Arne och Gun blev ett par och bodde några år i Lockenkil innan de först arrenderade och senare fick köpa Dammsäter. Arne värnade om och engagerade sig i sina båda hembygder, Kil och Axberg.

Min vänskap med Gun och Arne kom till genom cirklarna om bygdens historia och i det gemensamma arbetet med

Många ideella krafter bidrar till hembygden

Av Kjell och Kerstin Möller

Kils socken ligger i är naturskön takt med spännande formationer som klapperstenfält, Trolldal och Göljebäck. Här finns en rik flora och fauna där Svansjön, framförallt vid vårens ankomst lockar besökare från när och fjärran.

Trakten har varit bebodd i flera tusen år. Det visar gamla spår som domarringar, trehörningar och stenyxor. Järnåldersgravar liksom vår St Olof kyrka från 11-1200-talet visar på kontinuitet.

Vi som bor här nu har ett arv Att värna och vårda, en nu-tid att tillsammans leva i och en framtid att bygga.

Vi satte oss och funderade över alla goda krafters arbete för kulturarv, natur och gemenskap i Kils socken. Med denna betraktelse vill vi lyfta fram några exempel.

Det är arbetet för att göra det natursköna området vid Göljeån tillgängligt med en fin stig som Kilsbergens hembygdsförenings gjort. Ett annat exempel är utfodring och fågelräkning vid Svansjön som ornitologer och stiftelsen Svansjön genomför.

På flera håll görs arbeten som håller traditioner levande. Kolmila som Kils hembygdsförening genomföra vartannat år, visar på äldre skogshantering, ger både bra grillkol och klirr i föreningens kassa. Slätter på gammalt vis som görs vid Tomasboda av föreningen Kilsbergsstugan håller kulturmarkerna öppna. Bakning på gammalt sätt i bagarstugan nära Kils prästgård, ger gott bröd på bordet.

Denna skrift i tryck och historieavsnitt och gamla fotografier på Kilsbergens hembygdsförenings hemsida är andra exempel. Kils hembygdsförenings samlingar av äldre redskap, maskiner, foton och textilier, visas och brukas på "förr i tia".

Fotografi på Kils gymnaster 1942 i Hammarbylokalen

Första raden från vänster: Karin Nilsson, Ingabritt Lundberg, Majken Holm, Magnhild Bodin, Stina Eriksson och Bella Asplund.

Andra raden: Märta Gustavsson, Eva Karlsson, Inga Larsson, Lisa Viberg, Margit Åberg och Irene Eklund.

Tredje raden: Oskar Alfredsson, Olle Nilsson, Gustav Karlsson, Torsten Larsson, Ernst Jansson och Hans Ålund.

Fjärde raden: Birger Åberg, Kalle Karlsson, Arne Carlsson, Rune Eriksson, Bengt Ålund, ?, Eje Blomgren, ?? Bengt Blomgren, Gunnar Pettersson ?, Börje Holm och Magnus Blomgren.

dessa skrifter.

En cirkelträff hade Arne med sig en åderlåttningskniv. Han berättade att det var Edvin Isakssons fars farfar har gjort den. Det var typiskt för Arne att länka samman tingen med de som tillverkat eller använt sakerna. I sitt gårdsmuseum i Dammsäter fans oräkneliga ting och Arne kunde, kom ihåg och berättade historier som gjorde tingen levande. Gun och Arne bjöd årligen in skolbarn från kringliggande skolor och berättade t.ex. om hur man förr, före tändsticksaskarnas tid ibland fick gå till grannen och låna lite glöd. Den bars hem i en särskild glödbärare. Då kunde spisen tändas och medan veden sprakade blev det snart varmt i stugan.

På våren 2003 berättade Arne om mejeriet som förr låg där det idag är återvinningsstation. Mejeriet stängde 1940. Arne hade själv egna erfarenheter av leveranser till och från mejeriet strax utanför dörren hemmavid. Arne forskade i protokoll från 1888 om införande av telefon i byn. Till att börja med i sex gårdar varav en var prästgården där prosten Wahlfisk huserade.

Arne genomförde tillsammans med Edvin Isaksson och den dåvarande prästen Erland Söderström en inventering av gravarna på Kils kyrkogård. En annan inventering som Arne och Edvin genomförde var att hitta gamla varggropar och sätta upp skyltar. Arne berättade, och ögonen glittrade, om när Karl-Gerhard kom på traktorn och inte kunde begripa vad det var för skylt som satt i skogen.

Det var inte bara ting och tal. Arne praktiserade också gammalt hantverk. Vi minns honom i arbetet med hembygdsföreningens kolmila. När han och Gun vid kolmilan stekte kolbullar som serverades med lingonsylt, kokt av bär de plockat. Vi minns honom vid uppvisning av slätter, med lie, tröskning för hand, eller som arbetet med att spänta stickor till en tjärdal.

Arne hade förmågan att med sina berättelser få oss att

stanna upp och tänka efter. En kväll i januari 2002 berättade han om villkor förr och nu i jordbruket:

”Det var små inkomster men ingen behövde svälta. Man, hörde och såg flyttfåglarna, kände lukt av jord och svettiga hästar. Man kunde få en pratstund med grannen vid dikeskanten. Husmor kom med kaffekorg, hästen fick vila och hårt bröd. Har ni sett en bonde klappa en traktor? Traktorföraren sitter nu i ombonad hytt, hörselskydd och plog med många skär. Bönderna kan blinka åt varandra men har ingen att tala med. Han dricker medhavt kaffe i hytten. Hustrun har arbete i staden och barnen är på dagis.”

På fotot sitter Karl-Erik Andersson från Nygårn (t. vä.) och Arne Carlsson i Dammsäter och späntar stickor till en Tjårdal.

Han må ha blivit hemmansägare på en stor gård men glömde aldrig sitt enkla ursprung och var den som gav tröst åt många ensamma och isolerade genom besök eller många och långa telefonsamtal. Alltid med glimten i ögat och snar till underfundiga vitsar som lockade till skratt.

efter 20 års uppehåll. Nu fick man hålla till i en skolsal, där man hade en gymnastikbänk att balansera på och arbeta med.

Nu hade det kommit bättre skivor med färdiga gymnastikprogram med musik, vilket underlättade förberedelsearbetet, som är både svårt och tidsödande. Till en början fick Stina låna skolans gramofon, men snart köpte hon en egen, som hon använde. I två år åkte Stina till Hålahult varje torsdag och ledde kvällsgymnastik för personalen.

Så småningom fick Stina åka in på kurser några dagar varje år, vilket underlättade arbetet avsevärt.

När så skolans (och bygdens) gymnastiksal stod färdig blev livet skönt för Stina. Där fanns ju massor av ribbstolar, bommar, räck, stegar, plintar, bockar och nästan viktigast – mattor. Nu var det bara att lära ur användning och sätta igång träning. Efter passet kunde man tvätta av sig under duschen, ev. bada bastu, ta på sig torra kläder och åka hem härligt trött och förnimma sina glada muskler skönt avspända under den nybadade väldoftande huden.

Stina har naturligtvis inte bara sysslat med gymnastik. Motorcykel har hon alltid gillat. Köra själv förstås, helst på skogsvägar under orienteringstävlingar i Kilsbergen.

Men när hon ville gå kurs för att bli gymnastiklärare för pensionärer blev det stopp, till hennes stora sorg. Hon hade för lågt födelsedatum. Nåja Kils PRO-avd har kanske större glädje av Stina som reseledare och ingen kan hindra henne att kommendera armar uppåt sträck i bussen, och ingen kommer att vägra efterkomma den populära reseledarens maning.

Tema Blacksta

Redskapsgymnastiken blev det viktigaste sättet att förbättra kroppens rörelseförmåga med. En plint, en bock och balansbom skaffades och användes flitigt.

Höjdpunkterna, tyckte Stina, var i alla fall årsavslutningarna, då hon fick bjuda in deltagarna hem till Framnäs på kaffe och kakor och annat smått och gott.

1942 blev Stina sjuk och då tog också gymnastiken för damer slut. Men Stina, Thorsten och Olle organiserade under krigsåren motionsidrott som skulle hålla i synnerhet männens – neutralitetsförsvarens kondition i gott skick i händelse av att ...

Gångidrotten fick i Olles syster Karin en länsstjärna. Närke-trampen och Riksmarschen genomfördes varje år liksom skidtävlingarna i Fädrens spår, Snöstjärnan m.fl. i vilka arrangemang det inte gällde att komma först, utan att genomföra så många konditionsfrämjande moment som möjligt.

Till och med simborgarprov kunde genomföras i Klockhammardammen där Thorsten Larsson startade simmarna, som skulle tillryggalägga 200 m i vattnet. Stina trampade vatten på mitten av banan och kontrollerade att ingen fuskade, så alla efteråt med gott samvete kunde sätta simborgarknappen på rock- eller kappslaget som bevis på innanför befintlig styrka och uthållighet. Dessutom kunde Einar Eriksson glatt konstatera ökning i kassan med några tioöringar per sålt märke.

Man kanske borde ha nämnt att kvällsgymnastiken också gav inkomster: Varje deltagare betalade 1:- per termin, men härav gick 95 öre till försäkring.

1962 övertalades Stina att åter ta upp kvällsgymnastiken

Blacksta är den största byn i Kils socken. Före laga skiftet var gårdarna samlade med en liten kornåker nära intill. Det sägs, berättade Yngve Einarsson, att byn var inhägnad med ett plank och port i var ände som öppnades på morgonen och låstes på kvällen. Det fanns både björn och rövare att vara rädd för.

Laga skifte genomfördes 1850 i Blacksta och då flyttades en del gårdar ut. Efter laga skiftet fanns 14 lantbruk och 6 torp. Det mesta av den uppodlad åkermarken som finns idag har tillkommit efter 1850.

Pastoratet ägde två fastigheter i Blacksta. I den ena bodde prästen (komminister) och i den andra arrendatorn. Prästens gård var stomhemmanet och det andra kallades Lönbo eller Lönebostället. Notera även gästgivargårdens placering på den gamla kartan ovan.

Det har tagit många år, med flera avbrott att skriva berättelserna om Blacksta. Det började en kväll i oktober 2006. Då fanns en sorts studiecirkel om bygdens historia. Dit kom några bybor och berättade om Blacksta. Det var Elsa Karlsson, som nu är borta och Yngve och Birgitta Einarsson. Deras ursprungliga berättelser har sedan kompletterats med många intervjuer och träffar för att förtydliga och komplettera med bilder. En eldsjäl som inspirerat och hjälpt till på många olika sätt är Birgitta Einarsson. En annan är Berit Doverud Karlsson.

Tack till er och alla andra som berättat om byn och er själva och på så sätt bidragit till bygdens gemenskap.

Genom studier av arkivmaterial som finns på internet har bland annat boende i Blacksta kunnat kartläggas i vissa fall tillbaka till 1600-talet. För släkter med anknytning till Blacksta är materialet från församlingsböcker med mera

av intresse. Uppräkning av namn och årtal utan berättelser säger kanske inte andra läsare av denna skrift så mycket och det mesta har därför inte publicerats här. Det finns dock bevarat i en av hembygdsföreningens databaser och kan bli tillgängligt för vidare hembygdsforskning.

För mig, Kerstin Möller, var det svårt att skilja på de olika gårdarna eftersom flera flyttat och många är släkt med varandra. Till

stor hjälp var en karta som Irené Wallin ritade upp och som i efterhand kompletterats. För att underlätta läsningen har gårdarna fått nummer från 1 till 15. Nummer inom parantes i texterna syftar på numren på kartan på nästa sida.

Hammarbylokalen var byggd av trä med f.d. sågspånsväggar stående på betongplintar. Där fanns en kall yttre hall, ett litet kök med järnspis stora lokalen c 10x8 m hjälpligt uppvärmbart med vedkamin, en liten läktare och en scen med två ouppvärmda omklädningsrum. Det slitna trägolvet var linoljat och knöligt av kvistar.

Lokalen var utmärkt för filmföreställningar om filmerna var så spännande att man glömde golvdraget och de obekväma brädbänkarna.

Vill man gymnastisera, så går det bra även på kvistigt trägolv. Värme får man genom motionen, tvätta sig och duscha kan man göra när man kommit hem. Köket fick bli manligt omklädningsrum och läktaren avskildes med ett stycke satin åt kvinnorna. För att inte belasta KSK.s magra kassa tog Stina tyget från sin och makens affär C E Erikssons Eftr. eller "Valters" som det kallades i dagligt tal. Den fick även hålla bollar och hopprep o dyl till gymnastikgruppen.

1980 talets hygienhysteriska människor undrar kanske hur man överlevde att gymnastisera på ett trägolv, som skurades (av gymnasterna förstås) en eller två gånger per år och som blev intrampat med sand och lera av bio-besökare och dansande över helgerna. Men Stina lugnar oss: Innan gymnastiken började brukade man ofta våtsopa golvet. Hon själv är ju ett strålande bevis på att det gick bra och på fotografiet, som är taget i Hammarbylokalen (mot scenöppningen, som är täckt av en filmduk) bör ni kunna identifiera många kilsbor, som fortfarande efter 45 år spritter av liv. Att de ser annorlunda ut nu är inte Hammarbylokals fel.

Ända från sin skoltid har Stina ägnat en stor del av sin fritid åt gymnastik. Hon deltog i den frivilliga gymnastiken både i Skyllberg och Örebro, Sveriges gymnastikstad framför andra med kanoner som Greta Adrian, Erik Lindén m.fl.

I Kil hade en vikarierande lärare, Samuelsson, startat en kvällsgrupp för gymnastik, där Stina naturligtvis var självskrivna deltagare. När Samuelsson sedan flyttade, övertalades Stina att överta ledarskapet.

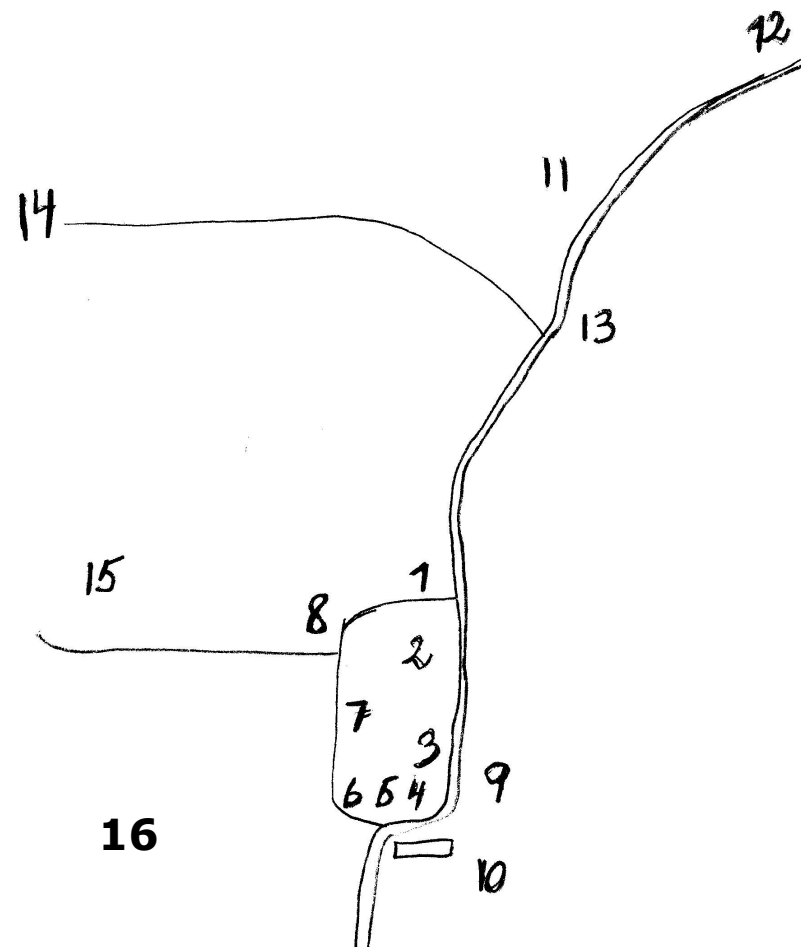
Nu fick Stina erfara att det var svårt att sätta ihop ett gymnastikprogram som var både nyttigt och roligt. Men vid årsskiftet 1940/41 for hon tillsammans med Thorsten Larsson och Olle Nilsson från Kil och andra likasinnade från länet i övrigt till Nora på gymnastikledarkurs. Det var en internatkurs ledd av Sam och Greta Adrian, en mycket givande kurs inte bara ifråga om gymnastik. Samvaron med andar i den mycket enkla förläggningen med halmmadraasser till sängar blev ett minne för all framtid.

Nu kunde kvällsgymnastiken i Kil fortsätta med männen ledda av Thorsten Larsson och kvinnorna av Stina Eriksson i Greta Adrians mjuka och avslappade stil, som under trettio-talet ersatte den spända och kantiga lingska modellen.

Var höll man till???

Jo, då fanns en lokal, som Kils föreläsningssällskap en gång fått köpa för en billig penning av en person, som byggt den för att visa film och ordna dans för bygdens folk. Den kallades Hammarbylokalen och låg nedanför bergknallen öster om vägen till Broby.

Handritad kart över Blacksta. Den bygger på en karta ritad av Irene Wallin. Kartan visar lokalisering för de i skriften omnämnda gårdarna. Förbi nr 12, längst upp i bild, går vägen till Kil. Längst ner i bild går vägen mot Frösvidal respektive Örebro.

Norra gården (Nr 1) den kallas även Larsersgården

Mangårdsbyggnaden är från ca 1860.

Här bodde Lars Erik Eriksson (1860-1929) och hustrun Maria Josephina född Persdotter (1865-), båda födda i Kil. Lars Erik och Maria fick fyra pojkar och lika många flickor. Algot (1891) Lydia (1891), Axel (1894), Gustaf (1896) Johan August (1898) Elna (1902) Ruth (1905) och Signe (1908).

Efter syskonen Eriksson började Yngve och Birgitta Einarsson (se även nr 11, 9 och 8) arrendera och sedan köpa gården.

Nuvarande ägare är sonen Peter Einarsson tillsammans med sin fru och sonen Linus född 2010. Se en längre intervju med Peter längre fram i skriften

Elsa Karlsson, (född i nr 2 och bodde som gift i nr 5 och senare 6), hade många minnen av syskonen Eriksson. Den äldsta sonen, Algot, hade något funktionshinder men var duktig på att spela munspel. När vi kom satte han sig på en stol och ville att vi skulle sjunga till. Sen blev det spela av. Han var så glad när vi kom.

I kyrkoboken står att Algot hade fallandesot, vilket var ett äldre namn på epilepsi. Han var även delvis förlamad.

Elsa berättar vidare att Axel fick elström genom kroppen och avled av det. Axel gifte sig med min moster Elna bara några månader innan han dog, berättade Carleric Persson (se nr 7).

Dottern Ruth gifte sig med August Nylén (se nr 8).

Birgitta Einarsson berättade att Lydia som blev 92 år kunde mycket om det gamla.

Elna och Signe levde längst. Signe bodde till slut på Angelgården i Örebro.

Från hembygdsgården och det trogna arbetslaget som varje onsdag ser till att det sker underhåll och förbättringar både inne och ute kan rapporteras. Till exempel el på logen och montering av lampor samt lyse på utedas-set. Arbetslaget har satt upp väggar och målat på logen. Ett annat projekt var flytten av den gamla smedjan.

Vårmarknaden i maj skedde, under i vanlig ordning, dåligt väder.

Det var ett välbesökt kaffe med våfflor på nationaldagen.

Tjuvstarten på midsommar bör nämnas. Med sill och potatis samt kaffe och hembakade tårter. Per Fredrik Löthgren underhöll med nytt och gammalt på dragspel.

En mycket lyckad höstmarknad, i september, med närproducerade livsmedel. Där var Viktorson med grönsaker från Rörbraket, rökt korv från Hällebytorps gårdshandel. Dessutom hemmalet mjöl från Grythyttan och saft från Grangärde och marmelad från Brunneby.

Dans- och spelmanstämman samt ett nöjt brudpar som valde vår hembygdsgård för sin bröllopsfest, ska också räknas in. Förhoppningsvis återkommer musiken även 2013.

Stina Eriksson – Kils spänstflicka

En berättelse av Gunnar Wargert (Publicerad i Medlemsblad för Närkes Kils Sportklubb nr 1 1983).

När man möter Stina på promenad sträcker man omedvetet på kroppen och ger benen order att röra sig spänstigare, för Stina utstrålar spänst, som smittar av sig på omgivningen.

Kortet nedan är troligen från 1898. Längst till vänster vid bordet sitter Olof Andersson, hans hustru Brita Maja dvs "kobotargumman", från Blacksta sen är det "Nils-mora" dvs Maria Olsdotter som var änka efter Eric Nilsson. Deras dotter Maria Kristina var gift med Axel Olsson. På trappan står Axel och Maria med barnen Ernst, Ester och Edvin. Mannen med hästen är inte omnämnd.

Lite smått och gott från Hembygdsföreningen

Under år 2011 och 2012 har föreningen i stort sett fördubblat medlemsantalet. Det är tack vare Leif Klingvalls entusiastiska medlemsvärvning. Föreningen har nu drygt 400 medlemmar.

Straxt före jul år 2011 samlades alla som hade håg och kunde i hembygdsgården och åt julgröt. Den serverades med skinksmörgås och fika efteråt. Det var knökafullt, men finns det hjärterum så finns det...

Gård (Nr 2)

Detta är en släktgård med många många generationer bakåt i tiden. Det nuvarande huset är från 1950-talet.

Vår berättelse börjar med Karl Albert Pettersson som var född här. Hustrun Edit kom från Långbro. De fick fem barn: Herty (1913), Maj (1915), Birger (1918), Folke (1920), Elsa (1924-2012 se även nr 5) och Kerstin (1927). Enligt församlingsboken, år 1921-30, bodde Karl Alberts mor, änkan Karolina Andersdotter kvar som s.k. fördelstagare.

Därefter blev det äldste sonen Birger och hans hustru Ella som tog över gården och efter dem sonen Mats.

Nuvarande ägare är Mats och Monika Pettersson. Deras dotter Ulrika bor i Schweiz och sonen Jon i Frösvidal.

På kortet från 1939 är syskonen Pettersson samlade hemma vid flaggstången. Från vänster är det Herty, Elsa, Birger, Kerstin, Maj och Folke.

Mats driver numera spannmålsodling. Se intervju med Jon längre fram i skriften.

Elsa Karlsson berättade att hon var född i den lilla flygeln på gården. Min farfar och farmor (Per Persson och Karolina) bodde också i byn, sa Elsa.

Elsas mor, Edit, var duktig att brodera. Elsa minns att mor hade med sig brodyr när hon gick på födelsekalas. De som inte var så flinka blev glada över presenten.

Elsa berättade att hon och hennes syskon fick hjälpa till lite överallt eftersom de var många. Innan jag gick till skolan fick jag hjälpa till att mjölka, för mor orkade inte. Vi hade inte mjölkmaskin förrän senare. I slutet på 40-talet kom det mjölkmaskiner. All mekanisering inom lantbruket började efter kriget, för gubbarna var väl lite konservativa.

Elsa berättade att Christer var den sista i byn som hade mjölkkor och levererade mjölk. Efter att mejeriet i Kil lades ner skulle mjölken köras in till Örebro. Elsa berättade att om man inte var ute med krukan 05,30 då åkte mjölkköraren bara sin väg. Var man på väg så väntade han inte utan man fick gå ner till vägskalet. Elsa var morgontidig så det var sällan bilen åkte utan hennes mjölk.

Mamma Edit var postmästare i byn. Hon skötte posten bra länge. Brevbäraren lämnade in en väska med posten i farstun. Hon sorterade posten och sen fick var och en gå och hämta sin hög. Sista gången på dagen som posten kom var klockan 8 på kvällen. De flesta kom redan på morgonen och hämtade post.

Edit var den första kvinnliga postmästaren. Före henne var det Ida Kull och Johan Persson som skötte

berättat för sina barn, Britta och Pelle, om hur kobotargumman hjälpte till att rädda en ko för en granne. Ester var liten, när hennes farmor berättade.

En ko skulle kalva och kalven låg fel och var död. Bonden skickade efter slaktaren och gick in och drack kaffe och lite till, tillsammans med gårdsfolket. De blev sittande en god stund. Men frun i huset bad en dräng hämta "kobotargumman". Hon kom och hade med sig bl.a. en "skomakarkniv" som har en läderkant utefter knivbladets ena sida. Hon styckade kalven inne i kossan genom att bryta loss led efter led och få ut frambenen först. Till slut hade hon fått ut hela den döda kalven och allt låg utanför ladugården, när slaktaren kom och svor över "djävla fruntimmer".

Min far var mycket stolt över sin mormor. – En släkting har berättat, att hon hört, att när Brita Maja blev gammal gav hon bort mycket till sin dotter Carolina. Då skulle Carolina ha fått den fina svarta sidenklänningen. Varför just min pappa, Emil Johansson, ärvde den vet jag inte. Hans syster Anna kunde ju ha ärvt den. Klänningen förvarades i en garderob, men när jag blev tonåring provade jag den. Det finns ett fotografi på det. Vi var akt-samma om den. Sen ärvde jag den och den förvarades i mitt hem över 55 år.

Nu äntligen inser jag, att den skulle komma till sin rätt i Kils hembygdsförenings museum. Jag hoppas att den är i någorlunda gott skick. En hembygdsförening ska i princip helst ha saker med anknytning till bygden.

Klänningen skänktes till hembygdsföreningen. Vi bevarar den och kan visa den vid högtidliga tillfällen.

Om en fin gammal klänning

Av Birgitta Gidlund i Nykvarn

Denna svarta klänning har tillhört min fars mormor. Hon levde 1823-1901. Brita Maria Persdotter föddes i Blacksta by i Närkes Kil hon var dotter till hemmansägaren Per

Jönsson och hans hustru Stina Kajsa Nilsson. Hon skulle redan som barn visa sig ha väldigt bra "hand med djur". Hon gifte sig 1854 med hemmansägaren Olof Andersson i byn Rånneby. De fick sju barn, därunder en dotter, Carolina Vilhelmina, som var min farmor.

På kortet från 1948 sitter Birgitta Gidlund i sin fars mormors svarta sidenklänning.

Brita Maja, eller "kobotargumman" samlade örter till medicin åt kreaturen och visste mycket om hur djuren skulle skötas. Hon hjälpte grannarna i trakten, när de hade problem och t.ex. när korna skulle kalva. Hon lärde nog bönderna en hel del.

Farmors bror, Axel Olsson, övertog Rånneby. Han var gift med Maria Eriksdotter från byn Billinge i Kils socken. De fick fem söner och en dotter. Dottern Ester Maria gifte sig med Hemmansägaren Karl Ludvig Karlsson i byn Hällby. Ester berättade en gång för mig och hon har

posten. Så länge de fanns var det hästskjuts. Sen kom Magnus Blomgren och han började köra posten med bil. Han var snäll. Ibland fick vi åka med till stan. Posten hämtades här i Kil och kördes sen in till postkontoret i Örebro, berättade Elsa.

Gård (nr 3)

Mangårdsbyggnaden är från 1875.

Axel Pettersson (1870- i Kil). Den första hustrun Hilda avled 1916 när den yngste sonen föddes. Hustrun Ellen i 2:a giftet kom från Tysslinge (1881-1928). Barnen Sven (1904-), Bertil (1908-2000), Alfhild (1905), Ingrid 1911, Karl (1914-1918) och Hugo (kallad Nalle) 1916.

Efter moderns död fick Hugo flytta till sin faster och farbror i Norrbacka..

Axels äldsta son Sven for till Amerika. Han blev kvar i USA och bodde i Chicago. Sven fick två barn. En av dem var bilhandlare. Båda hade varit med i Vietnamkriget. Sven var hemma i Sverige och Blacksta en gång och då hade Bertil bjudning i byn. Det var någon gång på 1960-talet, sa Elsa.

Bertil, näst äldste sonen övertog gården. Bertil Pettersson var ogift. Hans husföreståndarinna hette Ruth Ramkvist. Hennes barn Kurt och Gun-Britt växte upp här. Bertil blev 92 år.

Systemen Alfhild hade tobaksaffär på Hertig Karls allé och den andra systemen, Ingrid var lärarinna.

Det står i boken svenska skyttar, från 1939, att Bertil var en skytt i den så kallade tredje klassen dvs att han skjutit sig godkänd för skyttemärket i silver. Från 1928 var han sekreterare i Närkes Kils skytteförening.

Bertil Pettersson hade en fin motorcykel och senare bil. Han var den första i Blacksta som hade bil. Han skjutsade oss när vi skulle till något ställe, sa Bertil Einarsson.

Fotot på Bertil Pettersson och Ruth Ramkvist är från hennes 75-årsdag

Cecilia Wallin som växte upp tvärs över vägen (nr 9), var i somras hemma på besök och pratade bland annat om tant Ruths goda kakor, berättade Irene Wallin. Ja, Ruth

var en härlig människa med mycket humor, menar Irene. Efter Bertils död år 2000 såldes gården till en familj som i övrigt inte hade anknytning till Blacksta.

Målarn, Axel Pettersson

Bertil och Nalles far, Axel Pettersson målade med schabloner. Han låg och målade på ett sofflock. Han hjälpte alla med olika saker. Målarn kom alltid sist för han stannade alltid vid något bygge och tog reda på spik som han kunde räta ut. Han var ekonomisk, sa Yngve.

sist Britta. Mamman var klen och orkade inte med barnen utan vi som gick i skolan fick passa barnen, så jag var ofta barnvakt, sa Elsa.

En ekonomisk man

När jag gick i skolan sålde Fagerlund skrivhäften som kostade 20 öre och ritböcker för 50 öre. Han ville att jag skulle köpa ritboken som var mycket dyrare. Jag kunde inte rita men jag tyckte det gick bra ändå. Varje år sa han: Elsa behöver du inte en ritbok? Nej tack, sa jag. Jag har kvar.

Ulla Andersson, som var med på cirkelkvällen hösten 2006, hade också minnen som rörde Fagerlund. Jag var piga hos en dotter till Fagerlund. Hon skröt om sin far. Han var så snål att han skrivit upp allt han kostat på henne (Daga). När hon skulle gifta sig fick den blivande mannen lösa ut henne med samma summa.

Skollärarn var försäkringskommissionär och vi barn fick gå och ta upp betalning för försäkringarna.

Vägen till och från skolan—ibland ett äventyr

Vi gick till skolan i Frösvidal, ihop, vi barn från Blacksta berättade Elsa. Vi var många. Det var jag, min bror Folke och vår syster Kerstin, det var Bertil Einarsson och hans syster Margit och många fler. Ibland gick vi genom skogen. Vi försökte gå över gårderna. Men ibland hamna vi i bäcken.

Vi fick inte gå över Verners gård. Han hade smultron men de fick vi inte plocka, gjorde vi det i alla fall blev vi bortjagade. Vi fick bara gå över hans mark om vi tog med posten åt honom. Då fick vi gå in och få pepparkaka, och dom var tjocka.

En vinter när det var så mycket snö var det en som hette Einar som skulle skjutsa oss med häst. Men hästen hamnade i ån och vi ungar ramla av och kom under vagnen. Det var inte roligt, sa Elsa

Fagerlund hade aldrig problem med att se om vi räknat rätt. Om ni inte kan så ta hem det så kan era föräldrar hjälpa er, var det någon som sa.

Elsa berättade att en gång fick Fagerlund en propp. Vi ungar jublade. För då fick vi en vikarie som hjälpte oss. Vi fick lära oss räkna med mera. Så mycket som vi lärde av vikarien, hade vi inte lärt på hela tiden. Sen blev Fagerlund frisk och den andra fick sticka iväg.

En gång när skolläraren varit oförsämd och ungarna rymde. Vi gick till Lövbrickan. En, det var Sven i Blackstahyttan, vågade inte följa med utan vände om. Sen när vi kom tillbaka så satt han ensam i hela skolan. Vi trodde vi skulle få en örfil men läraren kunde ju inte klå oss allihop, berättade Elsa.

Yngve berättade, när vi kom upp i de sista klasserna då skulle man vara där 1 ½ timme innan och bära in ved och vatten. Sen fick vi veta att läraren hade betalt för det arbetet, men i praktiken var det fick vi ungar, även flickorna, göra det.

Jag fick vara mer trädgårdsmästare än elev, sa Yngve. Man skulle ligga och med en pinne peta bort löv i häcken.

På hösten fick vi tidigt på lördag morgon gå till skolan för att skicka med äppellådor som skulle åka med bussen. Fagerlund hade cyklat före och då behövde han inte ta äpplena på cykeln. Yngve sa, ja jag har varit med och plockat ner äpplen och päron i lådor. Om det var ruttet på en sida skar han bort det och då fick vi den andra halvan.

När det skulle bli jul- och påsklov fick vi bära in massor med ved. Det skulle vara fulla garderoberna med ved.

Fagerlund hade tre döttrar Daga var äldst sen Margit och

Gästgiveriet i Blacksta

Förr i tiden hörde ett gästgiveri till denna gård. Det låg på andra sidan vägen, se den gamla kartan på sid 7.

Bertil Pettersson ville inte höra talas om starkvaror och sånt. Därför talade han ogärna om att det varit gästgivargård i Blacksta. Han lär dock ha känt till saken.

Arne Carlsson skrev, baserat på boken Vägvisare över Sveriges alla provinser, att den rätta färdvägen mellan städerna Lindesberg och Askersund är den över Kil. Mellan gästgivargårdarna Skärmarboda och Blacksta var ett lagom skjutsavstånd. Gästgivaren i Blacksta, Petter Ersson, avled i slutet av 1840-talet. I och med hans frånfalle upphörde troligen gästgiveriet. I en förordning vid Skärmarboda gästgiveri stod det att endast de som kommo ifrån eller skulle till Blacksta gästgivargård i Kil voro berättigade till hästombyte, detta torde också gälla de från Lindesberg.

Norra Svalnäs, den sista gården i socknen åt Tysslinge till, var det ett s.k. hästbytarställe. Här kunde långfarare byta häst och kanske övernatta om det var fullt i Blacksta.

Drängstugan (nr 4)

Nuvarande ägare: Christer och Stig Karlsson. Åke Persson, brödernas kusin, bor här. Han har arbetat på gården sen han var 14 år. Numera är han pensionär men bor fortfarande kvar i stugan i Blacksta.

Lönebostället (nr 5)

Ägare var tidigare Pastoratet. Arrendatorer bodde här och brukade gården.

En arrendator var Karl Edvard Karlsson (1875-1958). Han kom från Mosjö församling. Karl Edwards hustru hette Maria, född Eriksson. De arrenderade gården från 1919. De fick 12 barn: Einar (1897), Halvar (1899), Ragnar (1901), Erik (1903), Margareta (1904, kallad Greta), Vesta (1907), Lilly (1909), Allan (1910), Verna (1911), Helmer (1913-1972), Elna (1914) och Maj (1917).

Sonen Helmer och hans hustru Elsa (se nr 2) tog över gården. Deras barn heter Margaretha, Christer, Stig och Lilian. Det framgår inte när kortet är taget men på bilden är det en stor ljus gårdsplan. Tidigare fanns stora granar som gjorde att det blev mörkt, berättade Stig och Margaretha.

Det vart så ljust, så ljust. Sen fortsatte jag hem till oss, i Jönsgården (nr 12) där skulle strömmen också komma samma dag. Halv åtta, på luciadagen 1936, slog August på strömmen där hemma, så jag fick vara med om det två gånger.

Blackstas Skog och skattebetalning

För länge sedan var hemmansägarna i Blacksta skyldiga att lämna vedleveranser till Dylta bruk. Detta istället för att betala skatt i reda pengar och slapp på så vis också försörja en soldat. I Dylta framställdes alunskiffer och då gick det åt massor med ved. Inte bara bönderna i Blacksta utan bönderna i hela Kil hade hand om försörjningen av ved och att transportera den till Dylta bruk.

Yngve Einarsson sa, jag har läst i något gammalt papper från en byastämma i Blacksta om att Blackstaborna skrev till kungliga Majestätet i Stockholm för att slippa leverera ved och körningarna. Detta för att skogen nästan var nerhuggen. Svaret blev att de fick börja betala skatt i pengar istället.

Universitet i Frösvidal

Vi gick i Frösvidals universitet, uj uj uj, sa Yngve. Bertil Einarsson berättade också att han gick 6 år i "universitet" i Frösvidal. Elsa Karlsson (nr 6) bidrog också till berättelserna om folkskolan i Frösvidal.

Yngve och Elsa sa, vi har bara gått 6 år i skolan. Ja det är det fler som gjort.

Det fanns två skolsalar. Årskurs 1-2 satt i den ena och klass 3-6 i den andra. Det var två lärare. Till 1 och 2 var det en särskild lärare. Vi var 7 i min klass och vi följdes åt hela tiden, sa Elsa.

De blackstabor som var födda på 1920-talet hade en lärare som hette Fagerlund. Hade vi tur så var han glad, sa någon av de före detta eleverna...

Kossabäcken

Det finns en liten bäck som rinner mellan Hällby och Blacksta, alltså inte Blackstaån. Denna bäck heter Kossabäcken.

Yngve Einarsson berättade att det är nästan det enda vattendraget i Kil som rinner norrut. Kossabäcken rinner norrut en bit innan den vänder och rinner ut i Blackstaån som i sin tur rinner ut i Tysslinge.

Ingen av de jag talat med i Blacksta eller Per Karlsson ("Pelle-Ludvig" efter far sin), som kan mycket om Hällby, vet inte heller varför bäcken fått detta namn. Kan det bero på att korna gick hit och drack vatten eller har det hänt någon olycka med en ko som gått ner sig. Det är fördolt i historien. Vi kan bara spekulera.

När elströmmen kom till Blacksta

Det var år 1935 som prosten David Forser tog initiativ till införande av elström i Kil. Det gick att teckna sig för abonnemang hos elföreningen. De som tecknade sig för elleverans fick när allt stod klart ström i ledningarna vid

ett givet tillfälle. Det var en märkvärdighet, som de som var med inte glömmer.

Bertil Einarsson berättade att det var August Nylén, elföreningens föreståndare som slog på strömmen i Blacksta. På hemväg från skolan gick jag, den dagen in till farfar och farmor (i nr 9). Där skulle strömmen släppas på klockan 17.00.

Fotot på August Nylén från Kils elektriskas jubileumsskrift.

På en målning finns dock granarna kvar. Den tavlan målades av en som hette Axelsson. Han målade en tavla till var och en av Karl Edwards barn. Det blev alltså 12 tavlor.

Stig Karlsson och hans fru Berit Doverud Karlsson har bott här några år. Deras barn Andreas, Christin och Linnea är vuxna. Familjen bodde tidigare i nr 10.

Vi som lever och brukar gården idag är Christer, Berit och Stig och Andreas. Läs mer om företaget i intervjun med Stig och om kreaturrasen Charolais längre fram.

Christin och hennes man Carl Teckerstrand har flyttat från Örebro till Skövde.

Linnea har bott hemma det sista halvåret. Stig blev skadad i april det var besvärligt eftersom vi hade påbörjat bygget av en ny tork. Linnea ersatte Stig i montering och byggnation och var oss till stor hjälp. Denna höst tog hon flyget till Canada för att arbeta där, berättade Berit.

Andreas är den som har det huvudsakliga ansvaret för växtodlingen här på gården, berättade Berit. Han avslutade gymnasiet på Kvinnersta år 2002 och efter militärtjänsten i Kristinehamn 2003 kom han hem. Han har arbetat delvis med Farmartjänst på olika gårdar i länet. En säsong var han med företaget Dyna Wind och monterade vindkraftsverk i Närke och Västergötland.

Andreas ser sitt liv här på gården, ibland tungt men ändå en livsstil som han verkligen trivs med. Jag är ju den fjärde generationen och känner ett ansvar att försöka förvalta och driva gården vidare.

Utvecklingen och arbetet har förändrats under åren. Förr var det många människor i arbete på gården. P.g.a. utvecklingen och vårt EU inträde så är det svenska lantbruket hårt pressat ekonomiskt. Det är svårt idag att hålla anställda i den mån det behövs. En följd av rationalisering och modernisering är ju att det blir mer och mer ensamarbete.

Jag själv har kombinerat mitt arbete inom vården (40 år) med familjen och lantbrukslivet och allt vad det innebär, sa Berit.

Elsa var den som alltid fick dra ett tungt lass, både i hus hållet och i ladugården. Helmer gick bort tidigt och då fick hon vara både mor och far.

Barnbarnen betydde mycket för Elsa. I samband med Elsas 70 årsdag togs kortet nedan.

Här på kortet är hon omgiven av sina 10 barnbarn. Översta raden från vänster: Karin, Karolina, Elsa, Maria och Andreas. Nedre raden: Per Anders, Christin, Lovisa, Linnea, Eva och Anna.

Karin, Per-Anders, Lovisa och Eva är barn till Elsas dotter Lilian och hennes make Anders Wernersson. Carolina, Maria och Anna är barn till Elsas dotter Margaretha och hennes man Ove Jansson. Andreas, Christin och Linnea är barn till Elsas son Stig och hans hustru Berit Doverud Karlsson.

bäcken.

På kortet på föregående sida, som Yngve Einarsson fått av Arne Carlsson i Dammsäter, står männen som 1923 arbetade med muddringen. Från vänster Johan Vallbom, som bodde i Kil en av de små stugorna nära Vedlunds handel. Därefter Karl Klingvall (kilsbo som var stor och stark och brukade vara vakt vid Finntorps dansbana), Gunnar Larsson i Broby och Ivar Hälsing i Blacksta.

Det berättades på en träff, våren 2003 i cirkeln Kils historia, att Vallbom var otrolig på att dika. Någon mindes honom som krokig och att det kanske berodde på en olycka. Det är dock inget som syns på bilden på sid 50.

När Yngve visar mig fotot berättar han samtidigt att det mesta, trots mudderverket, på den tiden, var handarbete. Skyfflarna som användes var av alträ. Detta för att dyn lättare skulle rinna av när männen, nere i diket kastade upp dyn på valen ovanför. Att skyfflarna var av alträ var viktigt eftersom aleträ gjorde så att dyn lätt gled av från skyffeln. Arbetarna tillverkade själva sina skyfflar. Det, var andra tider och då fick man inte gnälla om att de fick ont i axlarna av att kasta dy hela dagarna, sa Yngve.

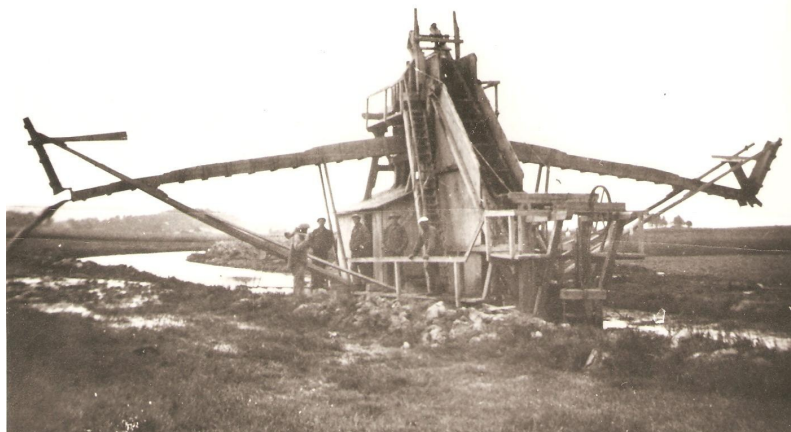
Ån behöver rensas med några års mellanrum. Markägarna får betala en procentuell andel när ån rensas. Kostnaden är i förhållande till hur mycket mark de har som gränsar till ån. Jag, dvs Yngve som då bodde i nr 12, Karl Axel Olsson och Bertil Fintling hade flest andelar. När vi rensade ån fick jag betal 26 000. Priset var avvägt utefter de har nytta av det. Nuförtiden är det min son Ulf, Mats Olsson och Jonas Olsson, efter att han tog över Fintlings, som har de största andelarna.

Tre beståndsdelar, säd, halm och boss kom ut vid tröskningen. Halmen blåstes, med hjälp av traktor, genom ett rör direkt upp på skullen. Säden skulle också upp på magasinet. De flesta hade säckar. Någon hade även fläkt till detta. Bertil berättade att det var ett riktigt slit att bära säckarna, men de var starka på den tiden, lägger han till. Vid tröskningen var det fler som hjälpte till. Oskar Larsson (nr 15) var stark och duktig på att bära säck både upp och ner. När vi talade om detta inflikade Birgitta Einarsson att hon riktigt såg Oskar framför sig och som alltid lika glad och pigg.

Vi talar en stund om ogräs. För var det mycket kvicke med massor av rötter, sa Bertil. Ogräset flyghavre var inte så vanligt då. Både Bertil och Birgitta har gått i åkarna och spanat efter flyghavre. Birgitta sa, hittade man ingen var man rädd att man missat något och hittade man var det inte bra det heller.

Muddra bäcken

Ett annat gemensamt projekt i Blacksta var den stora åsänkningen på 1920-talet när de muddrade Blacksta-

Det har gått några år sen kortet på förra sidan togs. I oktober 2012 samlades familjen Karlsson hemma i kökssoffan och tog en aktuell bild. Här ser vi Andreas, Linnea, mamma Berit, Christin och pappa Stig.

Prästbostället, Komministerbostaden (nr 6)

Huset uppfört 1869, men det har funnits hus här tidigare.

Det var komministerboställe i många, många år då Kil och Gräve var ett pastorat. Den sista komministern som bodde här hette Lindén.

I slutet på 1950-talet när komministern inte längre bodde i Blacksta så flyttade familjen Göte och Inga Fristorp in. En av deras söner är sångaren Göran Fristorp.

Efter Fristorps flyttade Helmer och Elsa Karlsson med sina barn hit. Helmer (1913-1972) och Elsa Karlsson (1924-2012) bodde här från sextiotalet innan dess bodde de i Lönebostället (nr 5).

På kortet, från Helmers 50-årsdag är hela familjen samlad. Överst från vänster Margaretha, Christer, pappa Helmer, mamma Elsa. Lilian och Stig längst fram.

Elsa var mycket duktig på att sjunga. Hon skötte arbetet hemma på gården, i första hand och hann därutöver att ingå i Kils kyrkokör. Hon körde själv till och från, övningar och gudstjänster eftersom hon hade körkort. Något som inte var så vanligt bland kvinnor i hennes generation.

Helmer, min far, var en riktig hästkarl, berättade Stig. Han hade nog en 6-7 ardennerhästar samtidigt. Far körde ju också mycket i skogen. Han tävlade också. På bilden ovan har Helmer, med två hästar, backat in mellan pinnarna mot logväggen, vid en tävling på Dyltabruk.

Arbetsbyten och gemensamma projekt i Blacksta

Förr i tiden gjordes mycket arbete gemensamt har det berättats.

Bertil Einarsson (nr 11) berättade bland annat om snöplogningen. Den fanns en turordning så alla fick hjälpa till med plogningen. När någon stod på tur att ploga fick han gå och hämta den trekantiga plogen hos den som skötte plogningen förra gången.

Ibland kunde de köra ovanpå den hårt packade snön. Men, annars skedde snöplogningen med två hästar.

Prästbostället hade en egen tröska som Helmer Karlsson skötte. Det fanns också en gemensam tröska för flera gårdar i Blacksta. Eskil Persson (gård nr 7) var både ordförande och sekreterare för föreningen. När det var årsmöte bjöds det på kaffe och var trevligt värre berättade Bertil. På årsmötet dryftades också frågor om reparation och annat. Den gemensamma tröskan var av märket Munktell. Bertil Einarsson var maskinist för den gemensamma tröskan i 18 år. De som ville tröska tingade på hos honom och han följde med tröskan till de olika stäl-lena. I början kördes den från gård till gård med häst. På senare år med hjälp av traktor. Till slut eldades den gemensamma tröskan upp och sen fortsatte var och en med egna tröskor som åkte runt på gårderna, så som de moderna gör än idag.

Vi var lite som invandrare när vi kom hit till Blacksta, berättade Bo och Irene. Yngve och Birgitta Einarsson var så goa och trevliga. De månade verkligen om oss och ville att vi skulle trivas. De förklarade vem som bodde var och vilka som var släkt med varandra, men det var inte lätt .

Bo är fredsaktivist och blev medlem i Svenska Freds- och skiljeförbundet redan i Uppsala. Här i Örebro var han med och såg till att Fredsförbundet fick en nystart. Bland annat var författaren och fredsaktivisten Per Anders Fogelström i Örebro på det möte som

fick liv i föreningen. I en skrift om Fredsförbundet i Örebro, som jag fick av Bo, kan man läsa att Örebro Fredsförbund bildades 1894. Det kanske var ännu tidigare men från 1894 finns det protokoll på Arkiv Centrum i Örebro. Bo var ordförande åren 1978-79. I augusti 1978 var det ett nordiskt fredsseminarium i Blankhult med 20 deltagare. Av tradition har fredsföreningar aktiviteter på årsdagen av atombombningen över Hiroshima dvs. 6 augusti. Så var det också i Örebro 1978 med bland annat deltagarna från det nordiska lägret. Bo och Irene berättade att dagen inleds med att det i Örebro ringer kyrkklockorna kl. 07.45. På kvällen, halv tio sätter de ut 336 papplyktor i Svartån. Detta för att hedra minnet av de som dödades vid bombningarna av städerna Hiroshima och Nagasaki i Japan 1945.

Vi avslutade med att prata lite om framtiden. Bo och Irene sa att det behövs lite mer liv och rörelse på landsbygden. Det kanske är dags att öppna den gamla gästgivargården igen, sa de med ett leende.

Numera är det sonen Christer som bor här.

Nuvarande ägare: Christer och Stig Karlsson.

Gård (nr 7)

Mangårdsbyggnaden är från ca 1900.

Gården till denna släkt år 1936, står det i boken Gods och gårdar. Då var det Eskil Persson (1908) och Astrid Olsson som köpte gården. Eskil var son till Erik Persson från Runnaby och Maria Fransson från Vallby. Deras barn hette Ingrid, Karin och Carleric.

Nuvarande ägare: Carleric och Karin Persson. Deras nu vuxna barn heter Samuel och Daniel.

Carleric är lantbrukare och håller på med spannmålsodling. Karin har haft dagbarn, fosterbarn och hållit på med grönsaksodling.

Gård (nr 8)

Huset byggt 1925 av August Hilmer Nylén (1905-1981) och hans hustru Ruth (1905, född Eriksson och uppvuxen i nr 1).

Här bor numera Yngve och Birgitta Einarsson.

Yngve växte upp i Blacksta (nr 11) och Birgitta, född Svensson kommer ifrån Jämtland.

Yngve sa, sommaren 2012, om sig själv: Jag börja som bonddräng och slutar som det. Han syftade säkert på att han nuförtiden hjälper sonen Peter med det han kan. Annars är jakt ett stort intresse. Yngve berättade också hur väl han trivdes med att ha djur i lantbruket. Till exempel hästarna Grålle och Stjärn som han fick överta av sin far.

Birgitta har jobbat på Televerket i alla år.

August var med och bildade Närkes Kils Elektriska förening år 1935. August blev föreningens övermontör och föreståndare. Han arbetade i föreningen ända fram till mitten av 1970-talet. (**Källa:** Närkes Kil Elektriska 75 år).

Gård (nr 9)

Detta är också en gård, liksom de flesta i Blacksta, med lång historia.

Erik Pettersson (1865) från Tysslinge och hans hustru Maria från Kräcklinge fick sju barn. Erik var farfars far till Peter Einarsson (nr 1)

Sonen Einar Pettersson (1893 - 1961) och hans hustru Edit (1902-1953 från nr 11).

Ett tag bodde Bengt och Ingrid Pettersson med dottern Margareta här. Bengt var bror till farfar berättade Peter.

Sen tog Yngve och Birgitta Einarsson över och drev gården. De bodde också här i början.

Nuvarande ägare: Bosse och Irene Wallin. Deras dotter heter Cecilia. Se intervju med Bosse och Irene Wallin längre fram.

Hus (nr 10)

Förr var detta personalbostad åt pastoratet.

Stig och Berit (nr 5) bodde här med sina tre barn i många år. Nuvarande ägare är Christer och Stig Karlsson.

Men vi hade aldrig varit här. Så fick vi se en annons om att detta hus var till salu. När vi skulle åka hit och titta, hittade vi inte hit men mötte Ulf Einarsson på moped. Han visade oss vägen hit. Medan vi var här och titta kom säljarna det vill säga Ulfs föräldrar Yngve och Birgitta. De hade varit vid Frösvidals handel och såg vår bil. Både Bo och jag kände på en gång när vi kom hit att det kunde vara något. Västra sidan om stan, det kändes rätt, sa Irene. Huset här var ju inte nytt och modernt som vi bott i Oxhagen men vi såg möjligheterna.

Huset hade byggts åren 1900 till 1905. Det var skrivet på en bräda som Elof Gustafsson hittade när han var här och hjälpte oss renovera. Elof återanvände brädan men innan den sattes fast skrev han dit de nya datumen 1972 till 1973. Han var hos oss nästan ett år.

Vi ville gärna adoptera ett barn, berättar Bo och Irene. Min faster och farbror bodde i Brasilien så vi åkte dit när alla papper och utredningar var klara här hemma. Men, det visade sig inte så lätt att adoptera barn från Brasilien till ett annat land. Trots att det fanns många barn som for illa. Till slut ordna det sig och vi kunde åka hem med vår Cecilia.

Det fanns inte så många jämnåriga i byn när Cecilia växte upp. De första åren var Irene hemma men sen Cecilia dagbarn hos Karin och Carl-Erik Persson (nr 7) och senare på ett litet daghem i stan. Vi tyckte det var bra med daghem så hon fick träffa andra barn. Jon (nr 2) och Cecilia gick i samma klass. Då hade skolan i Frösvidal stängts för länge sedan så de fick gå i Kil och åkte skolbuss dit. Cecilia och hennes man gifte sig i Kils kyrka år 2006. De bor på Åland och har en liten dotter som heter Nelly.

Edvin och Elof Gustafsson (nr14) var och hjälpte till med det bygget och den ena flygeln Den andra gjorde jag själv. Huset renoverades de också. De byggde de båda flyglarna och stora huset (nr 1) och sen har de rustat här

i huset (nr 8).

På fotot, taget från vägen mot Blacksta skymtar torken på nr 12 till höger i bilden.

Intervju med Irene och Bo Wallin

Vi träffades en kväll i augusti 2012 hemma hos Irene och Bo. Vi sitter fint på deras uteplats under tak.

Vi flyttade hit våren 1971. Ingen av oss hade någon tidigare anknytning till Kil. Bo kommer från Uppsala och Irene från Kristinehamn. Irene gick sjuksköterskeutbildning i Örebro i början på 1960-talet. När vi skulle göra praktik fick vi åka till lite olika orter. Irene gjorde sin praktik på Ulleråker i Uppsala och där träffades vi, berättar Bo och Irene. Efter praktiken fick Irene fortsätta utbildningen i Örebro och Bo kom efter. De gifte sig 1967. Bo som är elektriker arbetade ett par år på förenade elektriker. Sen köpte han och en arbetskamrat ett företag som hette Örebro automatservice och som sen döptes om till WANI. Irene började, efter examen, jobba på Kvinnokliniken på USÖ och blev kvar där i alla år.

Vi ville ut på landet, ha något eget, gärna ett lite äldre hus som vi kunde göra i ordning. Vi började åka runt och titta på olika hus. Vi var åt alla möjliga håll. Inget passa, det var förlångt från stan eller för dålig väg. Bo hade sett en bild från kraftledningen som går genom Kils socken

Jönsgården (nr 11)

Mangårdsbyggnaden är från 1889 enligt Gods och gårdar. På den gamla kartan på sid 7 kan vi se att detta är en gård som vid laga skiftet flyttats ut från den sammanhållna byn.

År 1891 övertogs gården av Carl Johan Larsson (1856-1934) som var gift med Ida Sofia Felldin (1868-1921). De fick en dotter, Edit, som föddes 1902. Edit gifte sig med Einar Pettersson (nr 9)

1926-34 arrenderade Einar Pettersson gården. År 1934 ärvde Edit sitt föräldrahem. Einar och Edits barn var: Bertil (1925-), Margit (1929), Yngve (1932-) och Sigvard (1937-).

Äldste sonen Bertil övertog gården och bodde här med sin hustru Ruth Elisabeth. Bertil berättade att han och Ruth träffades när han hjälpte hennes morbror Karl Bergman. De gifte sig 1970 och hann vara gifta i 40 år. Ruth avled år 2010. Bertil lever och bor, efter en stroke, på Sofiagården i Örebro.

Nuvarande ägare är Peter Einarsson (se nr 1). Huset är nu uthyrt till en ung barnfamilj.

Vid intervjuerna med Bertil, sommaren 2011 ställde svägerskan Birgitta upp. Hon bidrog med kaffe och hembakat. Birgitta lyssnade på vad Bertil berättade och flikade ibland in någon kommentar. Vi satt på Bertils uteplats. Trädgårdsbordet var dukat med vackert hemvävd duk. På väggarna i sovrummet, som vi gick igenom för att komma till uteplatsen hängde ett fotografi av Bertil och Rut och ett flygfoto över Jönsgården.

Bertil berättade mycket om arbetsbyten och gemensamma projekt som det står om senare i skriften.

På bilden nedan sitter Ruth och Bertil och ser glada ut. Bertil var kyrkvård och överlämnade här en dopgåva till något av familjen Karlssons barn.

Bertil berättade att Ruth i rena vardagsglädjen där hemma kunde sjunga. Det blev till exempel "När det våras ibland bergen". Ruth kunde det mesta både ute och inne. Trädgården var hennes ögonsten. Hon var mycket hemkär. Ruth jobbade först i skofabrik i Örebro och sen som hemsamarit i Kil. Många talar om hur omtyckt Ruth var i arbetet som hemsamarit. Glad och snäll har jag, Kerstin, hört av många.

hem och då blev jag själv där uppe hela veckorna.

Birgitta och Yngve träffades på Fellingbro folkhögskola.

Fotot på Birgitta från tiden när hon och Yngve träffades.

Årets julby 1998

Peter Einarsson hämtade ett urklipp från Nerikes Allehanda (NA) från den 7 januari 1999. Enligt tradition brukar NA brukar vid jultid publicera en målning med vy från någon by i tidningens spridningsområde. Sen får läsarna skicka in förslag på vilken by det handlar om. När rätt svar är draget och pristagare utsetts brukar tidningen göra ett reportage om julbyn. Vintern 1998-99 var Blacksta julby. I reportaget om Blacksta frågade reportern om det inte händer något spännande i byn. Bertil Pettersson (nr 3) berättade då att en gång var det några pojkrackare som smällde påsksmällare och då brann ladugården och uthuset.

Vid intervjun med Yngve Einarsson fick jag veta att det var hans uthus (nr 9) som brann 1966. Det här var efter påsk, men några påsksmällar fanns kvar. Ett helt gäng ungar såg till att de hittades och tände på smällarna och sen var olyckan framme med en förödande eld som brann med väldig fart. Både ladugården och uthuset brann ner. Jag fick ut försäkringspengar och byggde upp den nya ladugården och torken, där vi då bodde (nr 12).

massiva importen på 70 kvigor och fem tjurar 1968 bröt isen för Charolais rasens genombrott i Sverige.

Ett nytt steg i utvecklingen i Sverige var införandet av "polled" Charolais från Kanada i början av 1990-talet. Polled betyder att djuren föds utan genetisk anlag till horn.

Intervju med Yngve Einarsson

Jag började arbeta som bonddräng när jag var 13-14 år. Först var jag här i Blacksta, sen i Eker hos en Davidsson. Därefter var det dags för rekryten. Sen gick jag på Fellingbro folkhögskola över vintern. Fotot på Yngve är från den tiden.

Sen jobbade jag hos en farbror i Hättinge. Jag högg i skogen ett par vintrar vid Rånesta och Älgesta. Jag trivdes i skogen. När en vande sig gick det rätt bra. Högg på ackord. Fick ett visst för stock och klump. Det var fritt och en bestämde själv lite vad en ville tjäna. Jag tjänade nog dubbelt så mycket i skogen som dräng. Första året hade jag vanlig yxa, bågsåg och fogsvans. Sen köpte jag motorsåg men den var så tung så den använde jag inte så mycket. Det var för marigt att bära den. Yngve fortsatte, jag var med och körde fram uppe på skjutfältet. Jag arbetade tillsammans med Mats Petterssons far, Birger och även farbrodern. Vi låg där uppe och körde. Det hände att de behövde åka

Bertil skötte jordbruket men var också en riktig föreningsmänniska. Det började med Sveriges lantbruksungdom (SLU) sen blev det Centerpartiet, Kyrkorådet och kyrkofullmäktige med mera. Bertil var med och bildade Vuxenskolan och höll många studiecirklar till exempel i åkerbruk och bokföring.

Bertil var med i hemvärnet i Kil. Det var i hemvärnet i Kil, som jag, Kerstin, på 1980-talet första gången mötte Bertil och brodern Yngve. Bertil var sjukvårdare. Han berättade att han gjort lumpen i flottan och då gick han sjukvårdsutbildning. Därför blev jag sjukvårdare också i hemvärdet, sa Bertil.

Jon Pettersson (från nr 2) berättade om Bertil o Ruth Einarsson. Ibland var vi i familjen bjudna till dem, när jag var barn. Vi ungar hamnade snabbt i deras TV-rum på övervåningen. Ruth var frikostig med godis och vi var inte sena på att utnyttja det. Så vi satt där uppe och frossade.

Löten (nr 12)

Vi börjar berättelsen med Per Erik Pettersson (1861-1930) som var gift med Maria Lovisa Pettersson. De fick tre döttrar: Hanna Maria, Valborg Maria Kristina, Ingeborg Maria Kristina. Det fanns ingen arvtagare efter systarna så gårdens såldes av Allmänna Arvsfonden.

Den köptes då av Yngve och Birgitta Einarsson.

Nuvarande ägare är Ulf Einarsson, äldste son till Yngve och Birgitta.

Elsa Karlsson berättade att döttrarna till Per Erik fick arbeta hårt.

Bertil Einarsson berättade att de kallades Löta-flickorna.

Gård (nr 13)

Huset är från 1830-talet, monterades ner och flyttades till sin nuvarande plats 1860 vid laga skifte

Även denna gård är utflyttad och har varit i släktens ägo i många generationer.

Här börjar berättelsen 1938 med Karl Gustaf Karlsson, son i huset att arrendera gården. Han var först gift med Ida Maria f. Lindgren De fick 3 barn: Aina, Arne och Bertil innan hustrun avled. Sen gifte Karl Gustaf om sig med Ingeborg (från Tyskland) och med henne fick han dottern Ingeborg Carlsson. Från 1960 arrenderades gården ut till Fritz Sörman i Älgesta.

Ingeborg och Bo Johansson brukade gården från 1974. Numera bor både Ingeborg och deras dotter Ronja i Örebro. Bo bor kvar i Blacksta. Bo är son till Gurli Gustafsson från Nytorp.

Bo driver ekologiskt lantbruk, där han odlar havre och energiskog. Den ekologiskt odlade havren levereras till Lidköping. I år levererade Bo till Tomas Hammarlund som är en ekologisk mjölkbonde i Norra Billinge. Salixen som skördas vart fjärde år går direkt till Gro Bränsle. Ett tag jobbade Bo som vaktmästare i Kils kyrka. Det blev för ensamt så efter ett och ett halvt år blev det nytt jobb i Tysslinge, Vintrosa och Gräve kyrkor. Bo gillar bilar och mekanik och har förutom lantbruket jobb på ett företag som sysslar med specialutrustning av truckar.

Gård (nr 14)

Jonas Andersson lät på 1860-talet stycka av denna gård från huvudgården. Den är således inte med på kartan på sid 7 men väl på den på sid 9.

Boningshuset lär vara byggt 1893 och en flygel på 1860-talet.

så sätt balanserades tillgång på mjölk behovet. Det minskade antalet mjölkkor innebar att basen för köttproduktion minskade. Efter andra världskriget, 1946 och 1952 importerades de första köttraserna. Det var Aberdeen Angus från Skottland och Hereford från England.

En lantgård i Skåne. Stora Mölla, som var helt inriktad på köttproduktion var de första som ville importera Charolais, djur eller sperma. Myndigheten som bestämde om

import av djur på 1950-talet hette Kungliga Veterinärstyrelsen. De slog bakut och vägrade importtillstånd. Till slut kunde dock den första sperman från Charolais importeras från Kanada.

Fotot från 2012 års livsdjurs auktion är hämtat från Charolaisföreningens hemsida. <http://www.charolais.nu/Hem/Nyheter/Arkiv/tabid/1233/ItemId/256/View/Details/AMID/2877/language/sv-SE/Default.aspx> [Hämtad 121106]

Det visade sig att resultaten överträffade förväntningarna vad gällde tillväxt. Det var också med glädje man konstaterade att Charolaisdjuren var lika goda betesdjur och lika lätthanterliga som Hereford-korsningarna. Man försökte nu åter importera åtminstone en tjur från Frankrike men åter blankt nej från Veterinärstyrelsen. I Danmark lyckades de bättre med importtillstånd. Genom goda kontakter med Danmark kom den första renrasiga Charolaistjuren, 622 Dago, till Sverige 1961. Den första

Fakta om Charolais

Nedanstående information är hämtad från svenska Charolais föreningens hemsida: <http://www.charolais.nu/Hem/tabid/1062/Default.aspx> [hämtad 121106] Där finns lite av varje. Bland annat lite historisk bakgrund.

Charolais omtalades som den "vita kalven" år 878 e.Kr. Under de följande århundradena var det mycket turbulens i Europa. En del av dessa vita kor isolerades i en region i Frankrike och rasen Charolais utvecklades. I slutet av 1700-talet innebar öppnade gränser att rasen och dess egenskaper kunde spridas. Charolais tjänade både som dragare och köttträs. Senare stridigheter om rasen innebar att den delades i två med varsin härstamningsbok. På 1900-talet slogs de samman till en officiell ras. Reglerna när det gäller härstamning, och besiktning av kalvarna för att säkerställa karaktär och kvalitet var stränga. 1922 exporterades de första 45 djuren till Brasilien och Uruguay. Andra länder som tidigt importerade Charolais var Algeriet, Argentina, Chile, Colombia, Cuba, Madagaskar Marocko, Spanien och Mexiko.

Rasen Charolais är lätt att känna igen. Enfärgad med vit till gulvit nyans. Djuren är storvuxna med kraftig och robust kroppstyp. Vuxna tjurar väger 1100 - 1400 kg och vuxna kor 700 - 950 kg. Genomsnittlig vikt vid födseln är för tjurkalvar 49 kg och för kvigor 46 kg.

I Sverige var de så kallade mjölkkraserna den enda basen för nötköttproduktion under lång tid. På 1900-talet startades ett genomtänkt avelsprogram med semin och kontroll. Det innebar att avkastningen per ko ökade stort. Resultatet blev att antalet mjölkkor minskade. På

Gustaf Alfred Gustafsson var gift med Maria Jonsdotter. De fick 4 barn. Ernst (1907), Iris (1909), Edvin (1912) och Elof (1915).

Efter Edvins död gick gården till Elof och sen till hans dotter Ann-Mari Gustafsson.

Marken styckades av och huset såldes år 2007 till en ung barnfamilj.

Tre av de fyra barnen, Ernst, Iris och Edvin förblev ogifta. Elof gifte sig och flyttade efter giftermålet till Älgesta.

De två äldsta Ernst och Iris skötte gården. Bertil Einarsson berättade att äldste brodern Ernst var den som körde ut mjölken till mjölkpallen ute vid landsvägen. Iris hjälpte till både ute och inne. Hon var tystlåten. Edvin bodde också kvar hemma. Han var i många, många år förlovad med Anna som bodde i Sonaboda. Edvin åkte dit på helgerna. De sista åren, när Edvin fått svår reumatism flyttade dock Anna ner till Edvin i Blacksta.

Edvin och Elof hade snickerifirma tillsammans. Bertil Einarsson berättade att bröderna Gustavssons både byggde och renoverade hus, ladugårdar, magasin med mera.

De hade en liten personbil en VW. Till den fanns en släpkärra lastad med allt de behövde i arbetet. De var glada och trevliga båda två. Edvin var den gladare och Elof den lite allvarligare, minns Bertil. Bröderna Gustavsson var till exempel hemma hos honom och bytte golv inne i huset.

”Oskars” eller ”Kalles” (nr 15)

Karl Oskar Larsson och hans hustru Johanna Matilda född Karlsson fick tre söner. De hette, Karl (1908) Gustaf (1910) och Oskar (1912).

Efter föräldrarnas död bodde Oskar och Karl Larsson kvar och fortsatte driva gården.

Nuvarande ägare är Christer Karlsson.

På fotot syns gården i bakgrunden och det är Karl, fadern, som sitter på självbindaren bakom parhästarna. Det talades om Karl (fadern), att om mustaschen slo-

kade, så var han på dåligt humör.

Margaretha, Jansson (se nr 5) berättade om ett barn-
domsminne. Jag cyklade på en trehjuling och mamma var med. Då

mötte vi Johanna dvs. Oskars mamma. Hon sa, det är tur att du liknar far din, på ett nedsättande vis. Det var för att jag var en flicka. Tanten, tyckte bara om pojkar och som tur var fick hon tre söner.

Karl (sonen) låg många år på Norra sjukhemmet efter en stroke. Gustaf arbetade mycket i Norrland med kraftverksbyggena, det kallades att vara ”vattenrallare”. Oskar bodde kvar i föräldrahemmet och avled 1994. Ingen av bröderna fick några barn.

egen tillväxt. Från början på 1980-talet fram till idag är det rena revolutionen. Från början var tillväxten, om den var bra 1400 gr om dagen, Nu ska den ligga på 2kg. Hörde jag rätt? Ja, sa Stig, en bra kalv ökar 2 kilo om dagen.

Vi säljer dem vid 1 år. De säljs med härstammingsbevis. Vi har varit benhårda på att aldrig släppa iväg något dåligt djur. Blacksta med våra avelsdjur är en prick på kartan. Berit flikade in, alla som köpt våra djur har varit nöjda och vi har inte fått någon anmärkning.

Vändpunkten 1993

Vändpunkten kom 1993 i och med EU inträdet. Det är först i och med årets förhandling som köttpriset har kommit tillbaka till det som var i början av 1990-talet. Stig förklarade att EU hanteringen medförde markbidrag till jordbruket men för köttproducenterna sjönk priserna totalt. Från cirka 37-38 kr/kg så sjönk det på en gång ner till 20 kr/kg. Summerat har det varit 20 tuffa år. Djurintresset, fick oss att fortsätta och avelsmässigt har vi gått framåt under tiden. Glädjen i arbetet finns hos både brorsan och mig. Farsan hade ju även skogen, men vi var inga skogsmänniskor.

Förr till mjölkproduktion hade vi låglandsrasen som Christer utvecklade avelsmässigt. Framåt tror jag att Charolais kommer att rulla vidare. Folk har fått upp ögonen för bra kött. Farhågorna är om handeln spelar ut oss.

Hur har ni klarat er, frågade jag? Inget är omöjligt för oss – löser vi det inte på ena sättet så löser vi det på ett annat, avslutade Stig.

Christer gick kurs och började själv seminera och då blev det ännu lättare för oss. Vi har köpt in och försökt få bra djur från olika besättningar, sa Stig.

Foto på en av Blacksta Charolais unga tjurar.

Hur lärde ni er vad som är bra, frågade jag? Stig berättade att Charolais har haft en stämpel på sig att ge svåra kalvningar. Avelsrådet i Sverige har jobbat med att komma till rätta med rasen problem. Det har varit duktigt folk i rasföreningen som har sett till rasen och inte till sitt eget. Vi själva har alltid kollat och provat oss fram, och då haft god hjälp av rasföreningen. Vi har sålt alla djur som hållit måttet kvalitetsmässigt. De andra fick gå till slakt.

Stig berättade om olika moment i kvalitetsbedömningen. Kalvarna vägs vid födseln. Då får man uppgift om kons förmåga att utveckla och föda fram bra kalvar. Sen vägs kalven igen när den är 200 dagar. De 200 dagarnas vikt, talar om hur mycket kon mjölkar. Då vet man att man har en ko som mjölkar bra. Den tredje vägningen sker när kalven är ett år. Då får man ett mått på kalvens

På bilden sitter Oskar hemma i sitt kök och Stig och Berits dotter Linnea (nr 5) sitter bredvid.

Stig berättade att Oskar var en riktig arbetskarl. Han gick t.ex. runt i byn vid tröskningen. På vintern högg han i skogen. Han var med och täckdikade byns gården.

Berit Doverud Karlsson berättade om Oskar att han var duktig i hushållet och ofta plockade bär och svamp.

Nr 16 Västanberg

Mangårdsbyggnaden var från 1850-talet. Huset finns inte längre kvar bara stenar från grunden.

Här bodde Per A Johansson. Han var gift med Amanda Hofsten (1860). Deras son Verner övertog gården 1898.

Verner Johansson (f 1885). Verners hushållerska, Alma Bergman, var syster till den man som skötte bilen på Frösvidal. Läs mer om Verner och hans hushållerska Alma, som var blind, i berättelsen om "Frösvidals universitet".

Nuvarande ägare är Johan Bergman, Elgesta.

Torpen som hör eller har hört till Blacksta

Eriksberg

Enligt kyrkböckerna var det många olika som bodde på detta torp i början av 1900-talet. Senare köpte Oskar och Kalles torpet.

Nuvarande ägare är Johan Bergman, Älgesta.

Lövenlund (kallas också för Hanebo)

Huset är från 1925. Ekonomibyggnaden är från 1914.

Här bodde Isak Hane (1842-) från Hidinge och hans hustru Amalia Lundquist (1848). Gården köptes 1909 av Hjalmar Hane (1877- 1941) som var byggnadsarbetare

Nuvarande ägare är Christer och Stig Karlsson. Och de har en del av sina djur i ett lösdriftstall där som är byggt 1990.

Fredensborg

Här bodde Karl Johan Pettersson Klingström från Tysslinge med sin hushållerska Ester Andersson. Han var född 1859 och hon 1895 Hennes son Holger (1919)

bodde också med henne i torpet. Kortet på Fredensborg visar en riktig idyll. Det är taget av familjen Karlsson. Berit berättade att hon ofta cyklar hit på somrarna.

Ett annat intresse är jordbrukandet. Jag har varit med och hjälpt till vid vårbruk och höstbruk, säger Jon. Tror inte det varit ett år där jag inte varit med. Det skulle kännas konstigt och jag har alltid tyckt det varit roligt. Förr när vi hade kor var det höbärgning på sommaren. Jag ville och vill fortfarande vara med när tillfälle ges. Det går på rutin.

Intervju med Stig Karlsson

Vi träffas en kväll i slutet av juli, denna kalla och regniga sommar år 2012.

Stig berättar om hur det kom sig att han och brodern började avla Charolais och om uppbygget av Blacksta Charolais.

Christer hade haft flera olika köttraser, under tiden som jag jobbade i Gällersta. Sen fick vi upp ögonen för dessa vita djur med lite storlek. De tre första köpte vi 1981. Idag har vi över hundra. Det fanns en bra marknad när vi startade.

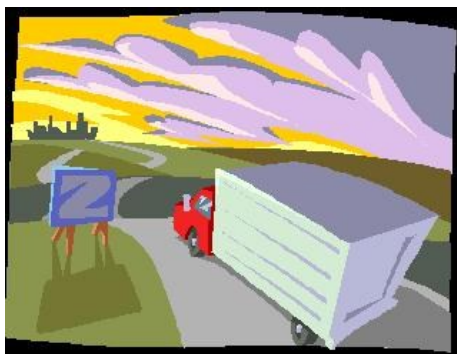
Vi har drivit det som en ren avelsbesättning. Från 1983 – 1993 sålde vi otroligt mycket tjuvar över hela Sverige. Det var en stor marknad i Norrland. Det är tunga djurkroppar och köttpriserna var bra fram till 1993. Det fanns god avsättning för livdjur.

Idag har vi 3 tjuvar här och använder även inseminering. Det innebär att vi har en betydligt större avelsbas.

vart jag skulle ta vägen. Egentligen är det lika dant idag eftersom man är lärd på det sättet, säger Jon. GPS – visst är det ett hjälpmedel . Men man vågar inte alltid lita på det fullt ut. Kommer man med en stor lastbil och släp vill man inte svänga fel. Det är inte så roligt komma in på en trång villagata. Många platser känner jag ju till. Annars tittar jag på kartor och i datorn i förväg. Men, man vet aldrig riktigt när man kommer tillbaka hem.

Jon kan laga diverse småfel efter vägen men tycker att det är själva körandet av både lastbil och traktor som varit det mest intressanta.

Jon berättade hur han ett tag, när han jobbade på ÖGS, ofta körde till en lastbilsterminal i Trollhättan. Då blev

han kompis med en kille som körde mellan Trollhättan och Växjö. En sommar bjöd han ner mig till en stuga på Öland och vid det tillfället kom en kompis till honom och det var Caroline. Så på den vägen blev det att Caroline från Tingsryd så småningom blev fru Pettersson i Kil.

Vi bodde inne i stan, på Öster, vid Skytteparken i Örebro ett tag. Vi hade börjat leta lite efter något här ute. Trots att jag växt upp i Kil så hade det inte direkt blivit av att vara i Frösvidal. Men en gång var jag och lastade gräsmatta. Då frågade jag Anna Prejer, på Frösvidal, om de hade något. Nej inte just då men några månader senare ringde hon och sa att det blivit en lägenhet ledig. Vi trivs bra och Caroline jobbar på dagis i Garphyttan, så det passar ju.

Rosendal

I början av 1900-talet bodde en torpare som hette Per August Andersson, från Tysslinge i torpet.

Nuvarande ägare är Stig Karlsson efter Ann-Marie Gustafsson

Källtorp

Yngve Einarsson berättade att här bodde tidigare David Persson och hans husföreståndarinna Gerda Falk till början på 1960-talet. Då Gunnar Persson hade det som sommarnöje i många år. Efter hon köpte en Stockholmsfamilj torpet och har det också som sommarnöje.

Ängstorp ("Snickar-Olles)

Yngve Einarsson berättade att hans mors, farfar, Lars F. Larsson hade en syster som han gav Ängstorp till. Hon fick även en ko och några getter. På den tiden var det bara ett litet pörte. År 1897 bodde Karl Johan Persson och Sofia Persdotter i torpet. Några år senare var det Karl Johan Olsson och Sofia Karlsdotter. Det bör ha varit Karl Johan som kallades "Snickar-Olle". Yngve Einarsson berättade att snickarn gjorde mycket fina salsmöbler.

På kortet står en av dessa möbler bakom Oskar Larsson (nr 15).

Idag är det Seija Lindmark och Jakob Stankovic som är nybyggarna på Ängstorp.

Hur kom det sig att ni hamnade här, frågade jag sommaren 2011. Seija berättade, när vi började sällskapa började vi leta hus. Först i stan, men nej. Vi har båda arbeten där vi träffar mycket folk. Jakob på Bilprovningen och jag jobbar med förarprov på Trafikverket. Vi ville hitta ett ställe där vi kunde samla energi. När vi kom hit och såg Ängstorp kände vi att det var vårt ställe. Det skapar lugn när vi ser ut över nejden.

Seijas kort på Ängstorp visar hur det såg ut 2011

Vi köpte torpet 2007 och flyttade ut 2008. Det är litet och primitivt i den lilla sommarstugan. Vi hoppas få bygglov och siktar på att bygga oss ett större hus. Under tiden bor vi i det lilla torpet och får klara oss med bristande vatten och utan till exempel tvättmaskin sa Seija när jag intervjuade henne på telefon.

visade sig att Jon vuxit upp i Blacksta (nr 2). Vi kom överens om en intervju, som genomfördes per telefon en kväll när barnen somnat.

Jon är 35 år, son till Mats och Monika Pettersson. Hans fru heter Caroline. Sonen Vilgot föddes 2007, alltså fem år nu och dottern Lova blir tre år i mars. Familjen bor vid dammen i Frösvidal.

Jon är jämnårig med Cecilia Wallin (nr 9). Vi lekte mycket ihop, berättade Jon. Vi gick i samma klass i skolan i Kil till och med 6:an. I högstadiet gick vi på Mikaelsskolan i Örebro. Min syster Ulrika och Daniel Persson och hans bror Samuel fanns också i byn. Ibland lekte vi ihop tillsammans .

Jag, Kerstin, frågade vad Jon arbetar med och fick veta att han kör lastbil. Redan när Cecilia och jag lekte våra lekar stod det klart att jag skulle köra lastbil. Ibland när jag var barn och väntade på skolbussen, och såg min far jobba på gården med traktorer ville jag hellre stanna hemma och hjälpa honom än att åka till skolan. Jag har varit med och kört traktor och släp ända sen jag var i småskoleåldern, berättade Jon.

Jon har hela tiden kört längre sträckor i Sverige. Det har varit körningar till Stockholm, Göteborg, Trollhättan med mera. Jag trivs, sa han och förtydligade. Det är en frihet att få sköta sig själv, se årstidernas växlingar, vara ute och fara och vara uppdaterad på olika platser. Jag kan, flera gånger i veckan, vara på olika platser i länet medan andra som inte har ärende kanske inte är runt och vet vad som händer i t.ex. Hallsberg.

När jag började köra var det kartbok och informationstavlur som gällde. Jag fick försöka memorera i huvudet

distriktet i Örebro. Är med i fullmäktige i Bergslagens länsförsäkringar. Där får man betalt och fin middag. Pappa, Yngve har haft liknande uppdrag i elföreningen, lantmännen och länsförsäkringar, sa Peter.

Fotot kommer från Närkes Kils elektriska.

Som tonåring kunde jag inte tänka mig att bli bonde, sa Peter. Det var meningen att min äldre bror, Ulf, skulle fortsätta i lantbruket. När jag senare samma dag intervjuade pappa Yngve sa han att när sönerna var barn var det Ulf som hade håg för lantbruket och sen blev det tvärtom.

Jag minns många av de gamla farbröderna med glädje och hur de drev och levde av sina lantbruk, sa Peter. Sen har det utvecklats till större gårdar och maskiner. Man kan se på det med ett visst vemod. Samtidigt är det roligt att komma ihåg dem. De drev gårdarna som ett hushåll. De var glada med det. Tiderna har förändrats. Vi kräver mer och mer. Även vi bönder vill leva som andra.

Peter tycker att det är roligt att dessa skrifter görs, och att vi i skriften blickar tillbaka på byns historia. Han ser det som ett sätt att få historien att leva vidare.

Intervju med Jon Pettersson

Av en händelse kom jag att sitta vid samma fika bord som familjen Pettersson vid kaffestunden efter en familjegudstjänst i oktober 2012. Vi började prata och det

På fotot ser vi Ängstorp i vinterskrud.

De senaste vintrarna vi bott här har varit ganska tuffa. Det blåser igen fort. Vi har haft hjälp av Andreas Karlsson (nr 5) som plogat åt oss. Han har öppnat vägen. För övrigt har vi klarat oss med egna maskiner.

Vad vet ni om Ängstorp, frågade jag? Nej inte något än. Vi har inte hunnit engagera oss i bygden ännu, sa Seija men i nästa andetag får jag veta att hon sitter med i styrelsen för vägsamfälligheten.

Birgitta Einarsson berättade vidare att Seija och Jakob sommaren 2011, arrangerade en fest för byns folk. Vi träffar en del på mötena där männen kommer men inte kvinnorna. Varför inte ordna något? Arrangera en fest. Jag tog upp det på ett möte och fick positivt gensvar. Väldigt många kom. Det var trevligt och vi hade tur med vädret. Det var väldigt lugnt oftast är det blåst här. Den kvällen var det en behaglig värme, berättade Seija.

Här följer intervjuer med olika Blackstabor. Intervjuerna publiceras i samma ordning som gårdarna.

Intervju med Peter Einarsson

Peter är son till Yngve och Birgitta som bor i nr 8. Peter föddes i nr 9, växte upp i nr 12 och bor numera med fru och en liten son i nr 1. Han har alltså sett Blacksta ur många perspektiv och blivit hembygden trogen. Vi träffades hemma hos Peter en morgon i början på augusti 2012.

På kortet är Peter Einarsson, 24 år och nyss hemkommen från USA. Länsposten skrev ett reportage om honom och hans arbete på en gård i Kalifornien. Det var ett stort lantbruk som odlade alla möjliga sorters grödor som ris, vete, majs, sojaböner, tomater med mera, berättade Peter. Jag undrade, varför han åkte till USA? Kanske va det en dröm om vilda västern.

Men framförallt var det var ett sätt att klara sig själv och att lära sig ett nytt språk.

Fotograf Björn Palmqvist, för Länsposten

Jag förstod där och då att vårt skyddsnet var mycket bättre än deras, berättade Peter.

När Peter kom hem, jobbade han ett tag hos far i lantbruket och i skogen. Han gick driftledarkurs i lantbruk på Kvinnersta 1986. Ett tag jobbade han på Trädgårdstjänst. Aha, det är därför du har så fint i trädgården, sa jag. Nej, det är mest frun som fixat till den, menade Peter, log och såg på sin fru.

Peter fortsatte berättelsen om utbildning och yrkeserfarenheter. Peter gick i skolan i Kil till och med 6:e klass och sen i högstadiet i Lillån Därefter blev det Tullängens fordonstekniska. Peter har även hunnit med att vara bilmekaniker ett par år.

Han har gått på Alnarp och utbildat sig till Lantmästare. Därefter började han arbeta på Kvinnersta som lärare. Jag undervisade bland annat i Ekonomi, Växtodling och Maskinteknik, berättade Peter. Det var både teoretiska och praktiska inslag i undervisningen. Jag fortsatte med lärarjobbet till år 2009. Samtidigt drev jag lantbruket som deltidjordbruk. Numera är det heltid i lantbruket och entreprenad på snöröjning och service på lantbruksmaskiner. Det är under vintersäsongen som jag kan ta emot arbeten åt maskinfirmor och lantbrukare i verkstan, säger Peter. Då förstår jag varför du byggde en ny maskinhall år 2011, sa jag. Jag hade besökt den nya maskinhallen en gång våren 2012 när det var loppis där.

Förtroendeuppdrag

Peter har och har haft många förtroendeuppdrag. Han har ingått i styrelsen för Närkes Kils elektriska sedan 1999. Suttit i styrelsen i Örebro spannmålsodlarförening, varit sammankallande i valberedningen för Lantmännen i